

SENIORIT PORTUGALISSA

Hämeenlinnan kansallisten seniorien Portugalin kiertomatka toteutettiin 15-21.10.2019. 44 seniorin ryhmämme sai nähdä ja kokea Portugalin nykypäivää ja historiaa erinomaisen oppaamme Elisa Melon opastuksella. Tutustuimme ensin Lissabonin ja lähiympäristön nähtävyyksiin, sen jälkeen siirryimme Porton kaupunkiin, matkalla Portoon ja taas paluupäivänä kävimme maan keskiosan keskeisillä matkailukohteilla. Ohjelmamme oli tosi runsas ja tiivis monine Unescon maailmanperintökohteineen, kävelyäkin oli varsinkin vanhojen kaupunkikeskustojen kujilla ja kukkuloilla. Ryhmässämme oli parempi- ja heikompiuntoisia, mutta kaikki pysyivät sitkeästi mukana, matkanvetäjä Sirkku Haapala huolehti taitavasti toisinaan pitkäksikin venyvän jonon koossa pysymisestä, ja oppaan selostusta pystyivät hitaammatkin seuraamaan toimivien audiokuulokkeiden avulla.

Portugalin lokakuu on lähes kesäisen lämmin. Vajaan viikon aikaan mahtui runsaasti aurinkoa, mukavaa pilvipoutaa, ajoittain pientä tihkusadetta ja yksi 50 mm rankkasade. Kuulemma aika tyypillinen syysviikko sään puolesta. Sadekaan ei meitä pahemmin haitannut kunhan liikkui varovaisesti liukkaalla katukiveyksellä, rankkasadepäivänä tosin kaksi kaupunkikävelyä vaihtui Guimaraesin ja Bragan nähtävyyksien pikaiseen vilkaisuun bussin ikkunasta ja parituntiseen isossa kauppakeskuksessa. No, saihan moni tyydyttyksi shoppailunnälkäänsä, kun muuten tiivis retkiohjelma antoi muuten rajallisesti ostosaikaa. Mutta onhan matkan päätarkoitus saada monipuolinen tuntuma kohdemaahan, ja sitä todella saimme yllin kyllin Elisan ammattitaitoisella opastuksella.

Kuvia matkasta tekstin jälkeen, lisää kuvia sivulla:

<https://hameenlinna.senioriyhdistys.fi/kuvat/kuvat-2019/portugali-15-20-10-2019/>

Seuraavassa valikoituja poimintoja Portugalista – kattavaan tai kronologisesti etenevään esitykseen en ole pyrkinytkään. Paljon mahtui vajaan viikkoon.

PORTUGALIN ABC

Tässä luettelossa nostan esiin oman matkan valikoituja kohokohtia – itse havaittuja tai oppaalta kuultua, yritän myös havaintojeni kautta tuoda vinkkejä tulevaisuudessa Portugaliin, lähinnä maan keski- ja pohjoisosiin omatoimisesti tai erilaisissa ryhmissä matkaaville, niin kaupunkilomalaisille kuin kiertomatkoihin osallistuville.

A – Alfama. Kukkula ja kaupunginosa Lissabonin alakaupungin itäpuolella. Kapeat kujat, pikkuputiikit ja -ravintolat, myös fadokuppiloita, ja lähempänä joen rantaan myös fadomuseo. Varaa kävelyyn runsaasti aikaa ja hyvät kengät, älä säikähdä umpikujia ja pidä kuitenkin tavaroistasi huolta. ks myös ”Raitiovaunut”

A – Azulejo, keraaminen seinälaatta, yleisimmin sinisen eri sävyjä valkoisella pohjalla. Jopa kokonaisia rakennusten seiniä oli näillä päällystetty, moninaisilla koristekuvioidella. Katukiveyksissä on puolestaan käytetty vuoroin valkoista kalkkikiveä ja mustaa basalttia, joilla saadaan aikaan monenlaisia kuvioita, mm. kolmiulotteisen vaikutelman antava aaltokuvio. Märät katukivet ja -laatat ovat todella liukkaita!

B – Bairro Alto, Lissabonin keskusta-alueen länsipuolinen kukkula, jonne kätevästi pääsee funikulaariksikin kutsutulla vinoratikalla Restauradores- aukiolta. Ei ihan niin sokkeloinen kuin Alfama, fadoa kuulee täälläkin.

B – Beirao, portugalilainen maustelikööri, makea ja yrtiliköörin tapainen, voi ottaa vaikka sadepäivän lämmikkeeksi tai hyvän aterian päätteeksi

B – Belem, Lissabonin esikaupunki, jossa Tejo laskee Atlanttiiin. Nähtävyyksiä mm. Merenkulkijoiden muistomerkki, Belemin torni ja Hieronymuksen kirkko. Vastarannalla komea [Cristo Rei](#)- kristuspatsas

C – Cabo da Roca, Sintran kaupungin alueella sijaitseva Manner-Euroopan läntisin piste, johon keskiajalla uskottiin maailman loppuvan. Nuorisoa meni vielä kiviaidan läntisimmän kohdan yli – en suosittele, koska parin metrin jälkeen on 120 metrin pudotus Atlanttiiin! Ota vaikka selfie muistomerkin juurella ja pysyttele hengissä!

C – Cascais, Lissabonista länteen sijaitseva pikkukaupunki – rantalomapaikka puolen tunnin junamatkan päässä Lissabonin keskustasta. Jännittävänä yksityiskohtana ”aaltoileva mosaiikki” aukion kivetyksessä!

C – Coimbra. Maan kuuluisimman ja vanhimman (1290-) yliopiston kotikaupunki, hiukan lähempänä Portoa kuin Lissabonia. Yliopisto kukkulalla keskustan yläpuolella. Täällä lauletaan erilaista fadoa kuin Lissabonin seudulla, laulajina lähinnä vain miehet, koska yliopisto avautui naisopiskelijoille vasta noin sata vuotta sitten! Tunnetuin coimbralainen fadolaulu lienee Suomessakin tuttu ”Portugalin huhtikuu”

D – [Douro](#), joki Pohjois-Portugalissa, laskee Atlanttiiin Porton ja Gaian edustalla. Jokiristeilyltä näet hienot Porton vanhat osat ja yläkaupunkiin kohoavat kukkulat, vastarannan Gaian portviinitalot, Douron sillat ja rannan vanhat kalastajakylät joen molemmin puolin. Kuusi siltaa, yksi itsensä Gustave Eiffelin suunnittelema, ylittää joen Porton kohdalla.

E – Estoril, rantakaupunki Lissabonin länsipuolella, juuri ennen Cascaisia. Tunnetaan Euroopan suurimmaksi mainitusta pelikasinosta, joka kuulemma antoi aiheen Ian Flemingin Casino Royale- romaaniin. Ohittaessamme kasinon oli vielä alkuiltapäivä, niinpä jäi James Bond ja kumppanit näkemättä.

F – ”Fado, Fatima, Futebol”. Salazarin diktatuurin (1932- aina 1960-luvun lopulle) aikana kansaa vaiennettiin poliittisilta ja muilta epäkohdilta kolmella F:llä: Fadolaulu, Fatiman ilmestysten palvonta sekä jalkapallo. Eli tuli tuosta mieleen vielä vanhempi sanonta ”leipää ja sirkushuveja” – seuraavassa noista muutama sana:

F – Fado, portugalissa 1820-luvulla kehittynyt kansanmusiikin laji. Tyypillisesti surumielistä laulua kahden kitaran (12-kielinen fadokitara ja ”tavallinen” kitara) säestyksellä, tyylilajeina on toisistaan erotettavissa Lissabonin fado ja Coimbran fado. Nykyään fado kuuluu Unescon aineettoman kulttuuriperinnön luetteloon. Tunnetuista fadolaajista mainittakoon Amália Rodrigues (1920-1999) ja Mariza (1973-)

F – Fatiman ilmestys. Katolisen kirkon myöhemmin Neitsyt Mariaksi tulkitsema ilmestys, jonka väitetään tapahtuneen Portugalissa Fátiman pikkukaupungin lähistöllä – ensimmäisen kerran 13.5.1917 (Wikipedia). Fatimassa käy vuosittain miljoonia pyhiinvaeltajia, ja sinne on vuonna 2007 valmistunut, maailman suurimpiin kuuluva, 8000 istumapaikkaa sisältävä moderni kirkko.

F – Futebol. Jalkapallo on ylivoimaisesti suosituin urheilulaji. Kolme seuraa on ylitse muiden: FC Porto sekä Lissabonin Benfica ja Sporting. Kuuluisista pelaajista mainittakoon 1960-luvun suuruus, Mosambikissa syntynyt Eusebio, Luis Figo ja Madeiran poika Cristiano Ronaldo. Muut urheilulajit jäävät auttamatta jalkapallon varjoon, kuuluisimpia olympiaurheilijoita 1980-luvulla maratonkultaan yltäneet Carlos Lopes ja Rosa Mota.

F – Funikulaari. Lissabonissa nämä näyttävät museoratikoilta, Portossa on hiukan samanlainen kuin Turussa, joskin tiettävästi moitteettomasti toimiva. Helppo tapa nousta alakaupungilta kukkuloille

G – Vila Nova de Gaia, Portoan sulautunut mutta hallinnollisesti itsenäinen kaupunki Douron etelärannalla. Täällä ovat alueen portviinikellarit

L – Liikenne. Laaja ja hyväkuntoinen, pitkälti EU-rahoitteinen moottoritieverkosto yllätti positiivisesti. Kaupungeissa ja ulosmenoteilla on arkisin melkoisia ruuhkia, ja kaupunkien vanhat keskustat kannattaa kyllä tutkia kävellen.

L - [Lissabon](#) – Portugalin pääkaupunki. Lentoasema on varsin lähellä keskustaa. ”Alakaupunki” Baixa tuhoutui pahoin vuoden 1755 maanjäristyksessä, jonka jälkeen se rakennettiin ruutukaavalla uudelleen. Kukkuloilla sijaitsevat kaupunginosat kuten Alfama ja Bairro Alto säästyivät tuhoilta pitkälti erilaisen maaperänsä ansiosta, ja niissä on keskiaikaisten vanhojen kaupunkien tunnelmaa.

P – [Porto](#), maan toiseksi suurin kaupunki Douroin pohjoisrannalla, vanha keskusta kohoaa rannasta melko jyrkästi kukkuloille.

P – Portviini, väkevä viini, jota tuotetaan Douroin laaksossa. Tunnetuimpia viinilaatuja Vintage, White, Ruby ja Tawny – kuten nimistä voi päätellä, on viinikauppa ja -vientä ollut pitkälti brittien hallinnassa. Maistiaisten yhteydessä oli tilaisuus viinien ostoon, tosin perusviinit olivat lähes Alkon hinnoissa, mutta illemmalla löysimme hotellimme naapurikorttelin Lidlistä tarjouspullon neljän euron hintaan – tätä kirjoitettaessa tosin vielä avaamatta.

R- Raitiovaunut. Sekä Lissabonissa että Portossa on muutama museolinja, joita käyttävät lähinnä turistit. Poikkeuksena Lissabonin moderni linja 15 keskustasta Belemiin kun taas museolinjat 12 (Alfaman rengaslinja) ja 28 vievät näppärästi keskustasta kukkuloille. Ratikoissa on osa paikoista varattu liikuntarajoitteisille, mistä kuski saattaa äkäisesti huomauttaa ja nostaa terveen oloisen seniorituristin seisomaan (kokemusta on).

S – [Sintra](#), historiallinen kaupunki Lissabonin lähistöllä, tunnettu linnoistaan joista käyntikohteena oli ehkä kaikkein tunnetuin vaan ei vanhin, 1800-luvulla rakennettu kuninkaallinen Pena-palatsi. Käynti siellä venyi kolmeen tuntiin, ensin jonotimme kukkulalle nousevaan pikkubussiin, sitten lähes tunnin linnan pääovelle ja vielä paluumatkalla pikkubussiin. Omatoimimatkailija pääsee kätevästi Lissabonista junalla Sintraan tunnissa, ja matkatoimistoilla on tarjolla erilaisia Sintra-paketteja.

S – Sää. ”Kesät helteisiä, talvet sateisia”. Tilastot ilmoittavat lokakuulle ”päivän ylin 20, yön alin 14, poutapäiviä 19, sadetta 82 mm”. Tuohon verrattuna viikkomme Portugalissa oli ainakin lämpötilojen osalta tyypillinen, kohdalle osunut sade runsaanpuoleinen. Sateeseen on hyvä varautua, koska poutapäivinäkin saattaa hetken tihuttaa.

T – [Talous](#) – silmiinpistäviä eroja verrattuna Suomeen on vaikea havaita katukuvassa, joskin Portossa näkyi rapistuneita taloja siellä täällä. Jo menomatalla näkyi runsaasti tuulivoimaloita, Portugali on ollut hyvin riippuvainen tuontienergiasta, mutta viime aikoina on tilanne korjautunut nimenomaan tuulivoiman kautta. Hintataso on selvästi halvempi ja etenkin minimipalkka pienempi, toisaalta palkkahaitari on laaja. Harmaan talouden osuus on lähes neljännes. Koulujärjestelmä, terveydenhoito ja eläkesysteemi on hyvin samankaltainen kuin Suomessa, tosin alle 18- ja yli 65-vuotiailla perusterveydenhoito on ilmainen ja oppivelvollisuus kattaa ikävuodet 6-18.

T – Tejo, Iberian niemimaan pisin joki, joka Lissabonin itäpuolella laajenee jopa 10 km levyiseksi ja sitten kapenee laskeakseen lopulta Belemmin esikaupungin kohdalla Atlanttiin

V – Vaatetus. Syksyllä rento syysvaatetus, mieluummin sateenpitävä, ja kävelyyn kunnon jalkineet!

V – Vasco da Gama – kuuluisa löytöretkeilijä, n. 1460-1524. löysi meritien Afrikan ympäri Intiaan. Lissabonin itäpuolelle vuonna 1998 valmistunut Tejon ylittävä 17,2 km pituinen silta on hänen mukaansa nimetty, nykyisin Euroopan toiseksi pisin silta.

Cascais – katumosaiikkia

Funicular da Gloria (Lissabon – Bairro Alto)

Coimbra, alakaupunkia

Porton vanhan kaupungin rantakadulla

Kuvat: Jorma Railio